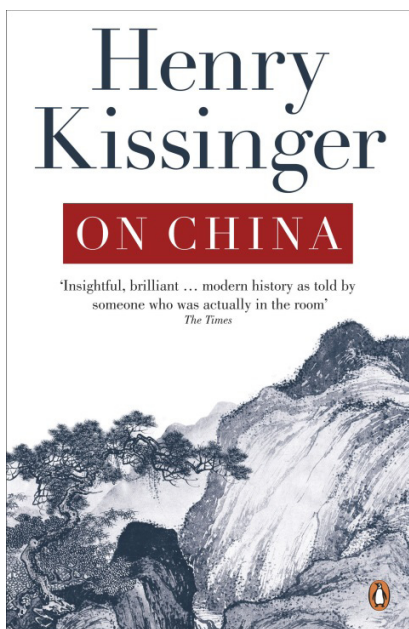

УДК: 32(510)(049.3)

Приказ

Дејан Бурсаћ
Институт за
политичке студије

О КИНИ*
Henry Kissinger, *On*
***China*, Penguin Books,**
London, 2011, p. 604.

Када нека високо контроверзна личност објави књигу, увек је тешко одвојити утицај о самом делу од мишљења или емоција које читалац гаји

* Овај рад је настао у оквиру пројекта бр. 179009, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Политика националне безбедности
година VI
број 2/2015.
стр. 115-119.

о аутору. У неким случајевима, то ни не треба чинити, јер је то једини начин за разумевање написаног. Хенри Кисинџер је свакако једна таква личност. Служио је као саветник за националну безбедност, а затим и као државни секретар у администрацијама двојице председника САД: Ричарда Никсона и Џералда Форда. У току државничке каријере учествовао је директно у бројним преломним догађајима који су обележили Хладни рат: обликовао је политику детанта према Совјетском Савезу; преговарао у Париским мировним преговорима којима је окончан Вијетнамски рат (за шта је 1973. године награђен изузетно оспораваном Нобеловом наградом за мир); у складу са сопственим схватањем реализма у међународним односима водио је контроверзне политике САД према Чилеу и Пакистану у кључним моментима Хладног рата. Током своје вишедеценијске каријере, дуговечни Кисинџер (рођен 1923. године) је такође објавио низ веома утицајних књига о спољној политици, геополитици и дипломатији, а већ годинама важи као неформални саветник читаве плејаде америчких председника и других одлучилаца високо позиционираних у спољнополитич-

ком апарату САД. Ипак, један од најмаркантнијих момената његове каријере јесте огроман допринос који је дао обликовању односа између САД и Кине – односа који у деценијама које долазе може пресудно да утиче на свет у којем живимо. Управо то је и тема ове књиге.

„О Кини“ је значајна књига из више разлога. Осим што описује настанак и еволуцију једне од најважнијих глобалних динамика модерног доба (осовине односа Пекинг – Вашингтон), она пружа дубљи увид како у кинеску историју, тако и у саму филозофију кинеског погледа на свет, а нарочито о томе како се он мењао у последњим деценијама. Данас постаје све јасније да је кључно попреште међународних односа напустило своје дуготрајно европско тј. атлантско станиште и преселило се на Пацифик. А Кисинџер као живи актер догађаја покушава да стави ове промене у историјску перспективу. Наиме, Хенри Кисинџер је био кључни „шраф“ у осмишљавању „отварања Кине“, које се догодило на врхунцу Хладног рата (са Кисинџеровом тајном посетом 1971. и Никсоновом званичном посетом Пекингу, 1972. године), у моментима затегнутих кинеско-совјетских односа. Подсетимо, у том тренутку комунистичка Кина је и даље нека врста „парије“ у међународним односима – са затвореним дру-

штвом, несхваћеним и агресивним комунистичким режимом, званично непризната од стране великог броја земаља, док је њено место сталне чланице Савета безбедности УН још увек заузимао Тајван.

Кисинџерово дело је тешко сместити у неки конвенционални стилски жанр или оквир. Написана делом као мемоар ауторовог бављења Кином, нарочито историјским посетама 1971-72. године, књига је оптерећена личним наративом тј. запажањима и искуствима аутора. Ипак, Кисинџер никада из вида не губи ширу слику: геополитичке последице и препоруке одлучиоцима као неку врсту пара-званичних одговорности, које личност његове тежине носи. Стога, његова прича је уједно и лична, али и званична историја. Књига је такође детаљан преглед дипломатске историје Кине, али и стратешких и геостратешких разматрања Кисинџера.

У том смислу, можемо идентификовати два наратива. Први, нарочито актуелан у првих осам поглавља књиге, представља дуго путовање кроз кинеску историју, објашњавајући читаоцу дубље (историјске, географске, културолошке, па и филозофске) мотиве који стоје иза кинеског погледа на свет. Кинеска историја варира између готово тврдоглавих изолационистичких периода и циклуса отворености према све-

ту, у оквиру којих је та земља градила своје ставове према суседним земљама и другим ривалима у међународној ацени. У исто време, Кисинџер наглашава разлике у приступу између директног и мисионарски оријентисаног запада, чији одлучиоци обично захтевају конкретне резултате на краћи рок; и кинеске државничке традиције која своју „игру“ надмудривања игра суптилно, дугорочно, готово у миленијумским оквирима. Користећи овај ефективан приступ, аутор нас умешно доводи до кључних момената седамдесетих година 20. века, када се Кисинџерово лично искуство саветника за националну безбедност председника Никсона улива у историјски наратив о Кини, те он постаје готово централна фигура приче. Кисинџер се нарочито потрудио да детаљно објасни читаоцу комплексну ситуацију у Кини у том периоду: двозначни ривалски и патерналистички однос СССР, катастрофалне последице Културне револуције, кинеске односе са суседима (посебно Индијом и Вијетнамом), као и урођени импулс страха Кинеза од „опкољавања“ – који је он као један од кључних одлучилаца тадашње америчке администрације правовремено уочио и превео у конкретну спољнополитичку акцију.

Нарочито детаљно су описани кораци у припреми и спровођењу тајних мисија из 1971.

године, које су поставиле терен за историјски кључни моменат: посету председника Никсона и последично – трансформацију Кине од сиромашне и изоловане земље до водећег играча у међународној ацени. Посебно занимљива су Кисинџерова лична запажања о сусретима и разговорима са више кинеских лидера кроз године које су уследиле: од нескривеног дивљења према ерудитизму и интелигенцији Чу Енлаја, преко готово филозофских надмудривања са променљиво расположеним Мао Цетунгом, па до отвореног односа са прагматичним Денг Сјаопингом, уствари најзаслужнијим за реформу и мирну транзицију ка новој генерацији лидера, која ће и након пада Берлинског зида наставити да води успон Кине. Кисинџер је готово сентименталан када говори о кинеским лидерима, што није чудно – осим дељеног искуства, са њима је нашао и заједнички језик у практиковању реалполитичког приступа који је и дозволио Кини да као комунистичка земља ипак иступи из совјетског блока и постане равноправан глобални партнер. Зато се са правом може чинити да Кисинџер на кинеске лидере повремено гледа као на саборце.

Сентименталност је видљива и када аутор говори о ерозији односа, до које је дошло са новим миленијумом. Раст но-

вог национализма у Кини, која се ослободила менталних „окова“ подређене нације и схватила своје потенцијале, заједно са пробуђеним страхом САД за сопствени глобални примат, те генерално нестабилном ситуацијом у међународним односима 21. века, може да угрози читав подухват грађења добрих односа Пекинга и Вашингтона. Ипак, сличне пукотине су биле видљиве и раније, и оне нужно долазе из већ поменутих различитих концепцијских схватања света. Аутор цело поглавље посвећује гушењу протеста на тргу Тјенанмен 1989. године, наглашавајући парадокс у схватању тих догађаја: западно згражавање над насилном реакцијом званичног Пекинга са једне стране; а опет, кинеско чуђење и неразумевanje зашто би се било ко осећао угроженим због догађаја који се тичу искључиво кинеске унутрашње политичке динамике, са друге стране.

Кисинџер нас тиме уводи у последња поглавља књиге, у којима износи своју визију будућности, кроз опрезне прогнозе и конкретне препоруке за, пре свега, америчке одлучиоце. Аутор је, чини се, дубоко забринут због могућности срозавања односа на конфронтативни ниво – било то због рушења његовог личног наслеђа, било због катастрофалних последица које би то имало по глобалну равнотежу (а равнотежа је, за Ки-

синџера као традиционалног припадника реалистичке школе, значајна вредност). Упркос томе што не верује у могућност сукоба, па чак ни израженијег ривалства (као разлог између осталог и наглашава слабости кинеског институционалног модела), аутор ипак препоручује одлучиоцима да покушају да разумеју контекст и избегну наметање сопственог погледа на свет тамо где му није место. Сарадња, по њему, треба да буде императив на основу којег треба прилагођавати унутрашње мотиве и импулсе, а не обратно. Кисинџер конкретно препоручује градњу неке врсте комплексније пацифичке сарадње каква постоји у разгранатој мрежи трансатлантских односа.

Иако првобитно намењена америчкој публици, „О Кини“ се лако може разумети и из перспективе српског читаоца. Нажалост, књига још увек није преведена на наш језик. Када се то деси, служиће нашој академској заједници, али и јавности уопште, као значајан градивни елемент како за разумевање феномена Кине, тако и за разумевање дугорочних геополитичких стремљења и тачки додира глобалног истока и запада.

Што се Хенрија Кисинџера тиче, извесно је да ће он остати високо контроверзна личност како у нашем, тако и у глобалном јавном мњењу. Ипак, упркос личним преференцијама,

треба рећи да је „О Кини“ значајно штиво, изузетно стилски написано, са низом сувислих анегдота, те корисних запажања и информација које су пронашле своје место у историјском нарративу; али, исто тако, са нужном дозом прескриптивности која је неопходна да би једну књигу из области спољне политике учинила актуелном, употребљивом и значајном.

---

* Овај рад је примљен 6. октобра 2015. године, а прихваћен за штампу на састанку редакције 10. новембра 2015. године.